

**Структура популяції хрестоцвітих клопів на
дослідному полі ХНАУ ім. В. В. Докучаєва (2007–2012 рр.)**

Вид клопа	Частка виду у комплексі хрестоцвітих клопів, %					
	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Капустяний	11,2	75,3	59,1	72,1	83,7	79,1
Гірчичний	83,3	9,6	35,2	21,7	6,1	1,1
Ріпаковий	5,5	5,1	5,9	6,2	10,2	11,8

Шкоди завдають дорослі клопи й личинки, проколюючи хоботком шкірку листків або квітконосних пагонів і висмоктуючи з них сік. У місцях проколів з'являються світлі плями, тканина відмирає, випадає і утворюються неправильної форми отвори. При пошкодженні насінників обсіпаються квітки й зав'язь, а внаслідок живлення стручками, зав'яззю насіння і насінням погіршується його якість. Шкідливість клопів значно підвищується в суху і жарку погоду.

Співвідношення між видами у популяції хрестоцвітих клопів не рівнозначне. Щороку відмічається домінування того чи іншого виду. Найчастіше (2008, 2009, 2010, 2011, 2012 рр.) домінуючим видом був капустяний клоп, а гірчичний клоп був домінуючим лише у 2007 р.

УДК: 632.488.2С:633.11.,321“

В. В. Дегтярьова, аспірантка

Харківський національний аграрний університет ім. В. В. Докучаєва

**ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИВЧЕННЯ ПОШИРЕННЯ СЕПТОРІОЗУ
ЯРОЇ ПШЕНИЦІ**

Пшениця — основна виробнича культура нашої країни. Вирощування її в основному зосереджене в степовій і лісостеповій зонах з помірним кліматом. В останні роки в зв'язку із здійсненням великих масштабів меліоративних робіт значно збільшилися площі посівів ярої пшениці на посушливих землях і на тих, які зрошуються.

У процесі еволюції і вирощування пшениці до неї пристосувались багато збудників хвороб, серед яких домінуюче місце займають грибні мікроорганізми.

*Науковий керівник — доктор с.-г. наук, професор В. П. Туренко

Серед плямистостей листя пшениці септоріоз займає чільне місце за шкідливістю і поширенням хвороби. Він є яскравим прикладом прогресуючих захворювань. Історія вивчення септоріозу свідчить, що ця хвороба набуває серйозного поширення кожні 25 років.

Септоріоз є однією з найпоширеніших і найшкідливіших хвороб ярої пшениці. Захворювання виявлено в більш ніж 50 країнах світу. В Україні септоріоз злаків поширений в усіх зонах вирощування зернових культур, особливо в зонах Лісостепу, а також трапляється в поліссі та в степу.

Епіфітотії септоріозу листя спостерігались в Європі наприкінці XIX ст., септоріоз колоса — на початку 30-х та у 50-ті роки XIX ст. Сильне ураження хворобою зафіксовано на початку 70-х років у всьому світі. Темпи зростання поширення хвороби було відмічено з початку 80-х років минулого століття. В Росії останніми роками спостерігались три епіфітотії септоріозу, а його частка в патогенному комплексі становить 40–60 %.

Втрати ярої пшениці через ураження септоріозом налічують близько 2% всього світового врожаю. У сприйнятливих сортів і при відповідних погодних умовах втрати можуть досягати 20 %. Навіть у тих країнах, де дуже широко застосовуються фунгіциди, в роки з сприятливими умовами для розвитку інфекції відзначалися істотні втрати валового врожаю.

Септоріоз уражає всі надземні органи ярої пшениці, викликаючи значні зміни в фізіолого-біохімічних процесах. У листі пшениці зменшується асиміляційна поверхня, знижується вміст хлорофілу і аскорбінової кислоти відповідно на 19–71 % і 33–59 мг/г, інтенсивність фотосинтезу в 4–9 разів і інтенсивність дихання — на 4–17 %.

Продуктивність пшениці, як відомо, визначається кількістю, продуктивних стебел на одиниці посівної площі, числом зерен у колосі і масою 1000 зерен. Ці чинники формують урожайність зерна. Септоріоз впливає на всі перераховані складові врожайності. Найсильніше хвороба впливає на крупність зерна, що оцінюється за масою 1000 зерен.

Протягом останніх трьох десятиліть шкодочинність септоріозу не тільки не знижується, але продовжує наростати, незважаючи на вдосконалення асортименту фунгіцидів і активну селекцію на стійкість до захворювання.